

Tale til Felleskonferansen, januar 2024

Kjære alle sammen.

Vi har akkurat tatt fatt på et nytt år.

For mange er det forbundet med håp om bedre tider. Kanskje noen ambisiøse nyttårsforsetter.

For andre ble årsskiftet alt annet enn man hadde håpet på.

Familien til Faridullah Rahmani går inn i det nye året med sorg og fortvilelse. Faridullah ble knivstukket og drept på bussen i Bærum natt til lille julaften.

En 14 år gammel gutt går inn i det nye året som drapssiktet.

Det er fortsatt en etterforskning på gang, og vi skal ikke spekulere i motiv eller hendelsesforløp.

Men politiet sier han har vært en del av et kriminelt ungdomsmiljø. Og jeg tror vi alle kan være enige i det vår ordfører i Bærum sa: «Generelt sett er det veldig, veldig trist at unge på denne alderen går rundt med våpen og trekker kniv med døden til følge».

***

Høyres viktigste mål er – som dere vet – et samfunn med muligheter for alle.

Det betyr at alle skal få mulighet til å velge det livet de ønsker å leve.

Men slik frihet har ingen verdi uten trygghet.

Et trygt samfunn, hvor man er fri fra vold og kriminelle handlinger, er en forutsetning og et fundament for friheten.

Derfor er trygghet så viktig for Høyre. Og derfor bør en av statens kjerneoppgaver være å sørge for trygghet for borgerne.

***

Dessverre er ungdomskriminalitet et økende problem i alle de store byene. Vi leser ofte om alvorlige saker der ungdommer er involvert.

I Kristiansand har for eksempel jenter helt ned i 13-årsalderen lugget, slått og sparket tilfeldige ofre. Mens volden ble filmet og spredt på nett.

I Sandefjord forteller ungdommer at det er vanskelig å bryte ut av voldelige gjenger. For noen har eneste utvei vært å bytte skole.

SSBs oversikt over voldssaker viser at langt flere unge tenåringer tas av politiet nå enn tidligere.

Det har riktignok vært en nedgang i saker mot 17- og 18-åringene. Men for 14-åringene er det helt motsatt. De topper nå statistikken for alle under 24 år som blir siktet for vold og mishandling.

Så inntrykket er kanskje ikke helt slik vi har trodd. Det er ikke de eldste ungdommene, 17- og 18-åringene, som er problemet.

I kriminalstatistikken er 14 det nye 17.

Det gir grunn til bekymring.

Noe annet som gir grunn til bekymring, er utviklingen vi ser i Sverige.

Drap på åpen gate, bomber mot bolighus, og skyting har nesten blitt dagligdags i nyhetene fra vårt naboland. I 2023 ble flere mennesker drept i voldshandlinger enn noe år tidligere.

Norge er heldigvis et trygt land med lite kriminalitet sammenlignet med andre land. Folk flest i Norge føler seg trygge, og majoriteten av barn og unge er lovlydige.

Men i enkelte ungdomsmiljøer ser vi tendenser til en negativ utvikling fordi en liten gruppe skaper utrygghet. De skader seg selv og andre gjennom kriminalitet.

Selv om denne kriminaliteten stort sett ikke er initiert av gjenger eller bander, skal vi ikke være naive.

Vi hører rapporter om at lovbrudd her i Norge har sitt utspring i den organiserte gjengkriminaliteten i Sverige.

Kripos har sagt at det svenske kriminelle nettverket Foxtrot nå opererer i elleve av tolv politidistrikter.

Og vi vet at veien fra enkeltstående lovbrudd og ungdomskriminalitet – til mer alvorlig og organisert gjengkriminalitet – kan være kort.

Ungdom som begår lovbrudd, står i fare for å bli rekruttert til organisert kriminell aktivitet.

Det er alvorlig, fordi kriminelle nettverk og kriminelle gjenger utgjør en betydelig fare. Ikke bare for ofrene og lovbrysterne som er involvert.

Dersom organisert kriminalitet får slå rot, fungerer det som ren gift for vårt tillitssamfunn. Vi risikerer at Norge blir et mindre trygt og godt land å leve i.

Derfor må vi ta ungdomskriminalitet på alvor, og derfor må vi iverksette tiltak.

Og det må vi gjøre på to fronter:

- For det første må vi slå hardt ned på bander, organisert kriminalitet og lovbrudd som er en del av dette.
- For det andre må vi jobbe langsiktig for å redusere utenforskapet – og gjøre det vi kan for at ungdommer ikke begår det første lovbruddet.

***

Det skal være trygt å vokse opp i Norge.

Alle foreldre skal bekymre seg litt for hva ungdommene deres finner på, det er en del av det å ha en tenåring i hus.

Men ambisjonen må være at foreldre skal slippe å bekymre seg for om barna utøver vold eller blir utsatt for noe livsfarlig.

Og akkurat nå, tror jeg at det er ganske mange foreldre som bekymrer seg for nettopp det. Og mange lærere, medelever, naboer og politikere bekymrer seg med dem.

Kjære alle sammen.

Vi kan ikke akseptere at ungdomskriminaliteten øker i landet vårt.

Vi må jobbe mye mer systematisk for å hindre at ungdommene våre havner i kriminelle miljøer – og for at de som allerede har en fot innenfor, kommer seg ut av det.

Det finnes ingen enkle løsninger. Og når det er 14-åringene som havner på skråplanet, så krever det en massiv og tidlig innsats for lykkes – med en variert verktøykasse.

Det krever mer av offentlige instanser, og mer av foreldre. Det krever mer av venner, nærmiljø.

Og selv om det er vanskelig, så er gevinsten av å redde en 14-åring fra skråplanet så stor at vi må forsøke med full styrke.

***

Noe av det siste Høyre gjorde i regjering, var å legge frem en stortingsmelding om ungdomskriminalitet.

Den ble trukket av Arbeiderpartiet og Senterpartiet da de tok over. Og siden den gang har det vært ganske stille fra regjeringen.

Eller. De har brukt en god del tid på å åpne flere kontorer heller enn å bekjempe de største utfordringene. Og de har – etter to år i regjering – innført noen få av forslagene vi hadde.

Men en offensiv politikk for å bekjempe ungdomskriminalitet mangler.

Når ungdomskriminaliteten øker, kan vi ikke vente og se om det går over. Eller håpe at vi får gjort noe med det hvis vi kommer tilbake i regjering.

Derfor kommer Høyre i dag til å lansere ti tiltak for å forebygge og bekjempe ungdomskriminalitet. Regjeringen er hjertelig velkommen til å la seg inspirere.

Hvis ikke, så lover jeg at dette blir en prioritet for Høyre hvis vi vinner valget neste år.

***

La meg begynne med de tiltakene som haster å få på plass for de ungdommene som allerede er på skråplanet.

Det handler om at ungdommer som begår lovbrudd må oppleve at handlingene deres har en konsekvens.

Unge lovbrøyttere må møtes med en tydelig reaksjon. De må forstå at kriminelle handlinger får følger.

Det første tiltaket handler derfor om å etablere et hurtigspor i domstolene for saker som gjelder ungdom med mål om å redusere tiden fra lovbruddet begås til straffen gjennomføres.

Å få på plass et hurtigspor i domstolene er viktig for at man raskt skal oppleve at det har en konsekvens å bryte loven, men også for at man raskt skal kunne angre, legge det hele bak seg og vende tilbake til samfunnet.

Som en del av stortingsmeldingen vi la frem i 2021, foreslo vi å innføre et slikt hurtigspor. Meldingen ble trukket av den nye regjeringen.

Vi fremmet forslag om det høsten 2021. Det ble stemt ned i Stortinget.

Vi la inn forslag om hurtigspor i vårt alternative budsjett i fjor. Vi la også inn penger til det. Det ble stemt ned også da.

Flertallet på Stortinget har stemt mot forslaget om hurtigspor for unge lovbytere flere ganger i denne perioden. Helt til justisministeren foreslo det samme selv. Da fikk pipen en annen lyd.

Det er bra at regjeringen ikke lenger er en bremsekloss for å få på plass et hurtigspor, men jeg synes det er leit at det ble to tapte år – først og fremst for de ungdommene det gjelder.

Justis- og beredskapsministeren har nå satt ned et utvalg som skal utrede muligheten for etablering av hurtigspor for behandling av straffesaker mot unge lovbytere i Oslo. Jeg håper de andre store byene også får være med på dette – sånn

at vi får ned ventetiden mellom lovbrudd og reaksjon for straffesaker mot unge lovbrytere.

***

Det andre tiltaket handler om å forbedre ungdomsstraffen.

Det skal vi gjøre ved å gi dommere større adgang til å skreddersy straffen til den enkelte ungdom.

Det kan være mange grunner til at man gjør et lovbrudd.

For noen er det kanskje rus. For andre kan det handle om å tøffe seg. For andre igjen kan motivasjonen være å tjene penger.

Et viktig mål med straffen er å hindre at lovbryteren begår nye straffbare handlinger, og da er det helt avgjørende å forstå ungdommen – og kunne tilpasse straffen best mulig.

Målet er ikke at straffen skal svi mest mulig, men at den svir på riktig måte.

For noen kan det bety at man skal avstå fra rus. For andre kan det bety at man ikke skal oppholde seg enkelte steder. Det kan innebære å stille krav om oppmøte på skole eller på arbeid. Og

det kan innebære å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel, slik at muligheten til å følge opp unge lovbrytere etter soning blir bedre enn i dag.

Vi vil la domstolene sette de vilkårene som gjør at ungdomsstraffen faktisk virker for den enkelte – og sette kommunene i stand til å gjøre sin del av oppfølgingen.

I dag ser vi at brudd på vilkår i ungdomsstraffen ikke får konsekvenser. Det er skadelig for respekten og tilliten til politiet og domstolene. Ved brudd på vilkår må politiet umiddelbart få mulighet til å sende saken tilbake til domstolene, slik at vilkårene kan skjerpes. I verste fall må straffen sones i fengsel.

***

Det tredje tiltaket handler om å innføre oppholdsforbud med fotlenke. Det betyr at politiet, gjennom bruk av fotlenke, kan hindre at ungdom oppholder seg i belastede områder eller på steder som kan øke faren for at det begås en straffbar handling.

På den måten får politiet mulighet til å bortvise ungdom fra områder hvor de møter kriminelle gjenger eller folk som kan rekruttere til kriminalitet.

Jeg vil understreke at dette er et virkemiddel for å hindre tilspissede situasjoner, ikke en løsning på hovedproblemene med barne- og ungdomskriminalitet.

Men det kan gjøre at man avverger at det oppstår en slåsskamp, en eskalering i konfliktnivået, eller at en alvorlig kriminell handling blir gjennomført.

***

Hvis et barn under kriminell lavalder begår gjentatte lovbrudd, og gang på gang finner veien tilbake skadelige miljøer, må det også være mulig å gjøre mer drastiske grep.

Derfor vil Høyre **etablere et landsdekkende institusjonstilbud for barn som har begått alvorlige eller gjentatte lovbrudd** med minst 25 institusjonsplasser.

Målet med dette fjerde tiltaket er å fjerne disse barna fra et skadelig miljø, korrigere destruktiv atferd, og sikre psykisk helsehjelp, skolegang og mulighet til et liv uten kriminalitet.

Det er også fint å se at kommunene tar et ansvar for å hjelpe unge som vil ut av kriminalitet.

I Oslo har det nye Høyre-ledede byrådet satt av penger til å gjøre avhopperprogrammet permanent – det vil si et eget hjelpetilbud for personer som selv ønsker å forlate destruktive eller kriminelle miljøer.

Gjennom avhopperprogrammet får man først og fremst hjelp til å finne bolig, få orden på økonomi og gjeld, fullføre utdanning og skaffe arbeid, bygge bånd til familie og vennenettverk, og til å finne fritidsaktiviteter og bekjempe eventuelle rusproblemer.

Filosofien er at når alle disse brikkene er på plass, så blir veien tilbake til kriminalitet lengre og mindre fristende.

***

Det femte tiltaket handler om å styrke det forpliktende samarbeidet mellom politiet og kommunene.

I regjering gjennomførte vi en politireform. Den fikk navnet nærpolitireformen. Og det fikk den av en grunn.

Vi sørget for mer synlig politi i nærmiljøet, og forsterket samarbeidet mellom politiet og kommunene.

I politireformen styrket vi også politirådene – samarbeidsorganet for politi og kommune. Blant annet ved å etablere en ordning der alle kommuner fikk en fast politikontakt med ansvar for det tverretatlige samarbeidet med den enkelte kommune.

Men hvis vi skal lykkes i samarbeidet mellom politi og kommune, må vi samarbeide både på ledelsesnivå og på operativt nivå. Derfor vil jeg oppfordre alle ordførere til å utarbeide en felles handlingsplan med politiet om forebygging og kriminalitetsbekjempelse, og i tillegg forankre disse planene i kommunestyret.

***

Vi kommer heller ikke unna at politiets forebyggingsarbeid må prioriteres i budsjettene. Dessverre gjør regjeringen det motsatte.

I Moss kuttet det 33 prosent i forebyggende enhet.

I Indre Østfold forsvinner forebyggende avsnitt helt.

Høyre vil prioritere flere politifolk fremfor flere politikontorer, og i vårt alternative budsjett for 2024 setter vi derfor av penger til mer enn 450 flere politifolk.

***

Systemene vi har må også snakke sammen. Og selv om taushetsplikt er et viktig prinsipp, kan mangel på informasjonsdeling rett og slett gjøre det vanskeligere for oss som samfunn å gi den hjelpen ungdommen trenger for å komme ut av den kriminelle løpebanen.

Derfor vil Høyre styrke informasjonsdelingen mellom etatene ved å lempe på taushetsplikten i enkeltsaker, og etablere en digital samhandlingsplattform for politiet og kommunene sånn at

man lettere kan utveksle informasjon om enkeltpersoner og sikre oppfølging av ungdommer i faresonen.

***

Selv om vi kan gjøre mye på justisfeltet for å bekjempe ungdomskriminalitet og gjengkriminalitet, må vi først og fremst hindre at ungdom havner på skråplanet.

Det blir for lett å snakke om økte straffer, mindre innvandring eller legalisering av narkotika når vi skal bekjempe ungdomskriminalitet som gjerne skyldes utenforskap i ulike former. Vi vet jo at de viktigste risikofaktorene handler om vold og overgrep i oppveksten, oppvekst i lavinntektsfamilier, helse- og rusutfordringer og frafall i videregående skole.

Vi må jobbe langsiktig for at ungdommene ikke finner veien inn i kriminelle miljøer. Derfor er det sjette tiltaket å føre en **skolepolitikk som reduserer utenforskap og får flere til å fullføre skolegangen.**

Vi vet at ungdommer med et vitnemål eller fagbrev i hånden har mange flere valgmuligheter enn de som ikke har det.

Høyre i regjering innførte en fullføringsreform. Den trer i kraft i år, og gir alle en livslang rett til å fullføre videregående opplæring.

Nå må vi fylle den med innhold, sånn at man ikke bare har en rett til å fullføre skolen på papiret – men et tilbud som gjør at man klarer å gjennomføre i praksis.

I Høyres forslag til ungdomsskolereform, har vi lagt frem mange forslag for å gjøre ungdomsskolen bedre, slik at flere kan fullføre skolegangen.

Det handler blant annet om å gjøre skolen mer variert og praktisk rettet – og bedre tilpasset hver enkelt elev.

Men vi også lage tilbud for de som trenger noe litt annerledes.

For en tid tilbake besøkte jeg Revetal ungdomsskole i Tønsberg kommune.

Der har de laget en egen «styrkeklasse».

Det vil si at en liten gruppe elever får undervisning med utgangspunkt i egne interesser og eget nivå. I tillegg er de hver uke minst én dag i praksis i en lokal bedrift.

Jeg møtte flotte elever som jobber blant annet i butikk, på gård og på verksted.

Ungdommene jeg møtte, fortalte meg at det kan være utfordrende å være for mange i samme klasserom. Både med tanke på konsentrasjon og nødvendig oppfølging.

I styrkeklassen er det en liten gruppe elever med to faste pedagoger.

Lærerne på skolen fortalte at alle elevene i styrkeklassen enten har fullført videregående skole eller fortsatt går der. Det er kjempebra – og viser at man med små tilpasninger og kreative tilbud kan få flere elever til å gjennomføre.

Skolen har også en viktig rolle som arena for inkludering. Her kan kommunene gjøre en ekstra innsats. Noe av det første det nye Høyre-ledede byrådet i Bergen gjorde, var å øke antallet miljøarbeidere i skolen.

Miljøarbeidere kan bygge relasjoner og følge opp elevene som sliter på en annen måte enn lærerne. Og det vil også bidra til å motvirke vold og trusler i skolen.

***

Mange i Høyre er opptatt av at skolen først og fremst skal være et sted å lære. Det er jeg også helt enig i.

Men skolen kan være mye mer enn et sted å lære. Skolen kan også være et trygt sted å henge med venner.

Ikke alle har en kjellerstue hvor de kan game eller se på tv med venner. Mange deler soverom med et eller flere søsken, og det frister ikke alltid å ha med venner hjem når man får lillebror eller lillesøster med på kjøpet.

Det er ikke uten grunn at en del ungdommer henger på kjøpesenteret, togstasjonen eller på gaten.

Og da er det tross alt bedre at man er på skolen.

Det syvende tiltaket er derfor at Høyre vil ha flere

kvelds åpne skoler. Det betyr at flere skoler skal være åpne og ha et tilbud på kveldstid med voksenpersoner til stede.

En av skolene som allerede holder åpent på kveldstid, er Lofsrud på Mortensrud. Og da jeg spurte ungdommene der hva som var det beste med kvelds åpne skoler, svarte de:

Skolen er det chilleste stedet å chille.

Men kommunene bør ikke bare legge til rette for møteplasser.

Også organiserte fritidsaktiviteter er viktig for å hindre utenforskap som igjen kan lede til kriminalitet.

NRK-serien «Helene sjekker ut» besøkte nettopp Mortensrud og Lofsrud skole. Der møter Helene blant annet en politimann som jobber i området.

Han forteller at det er lett å rekruttere unge til å være løpegutter for de kriminelle.

Fordi de er sårbare, og fordi de kriminelle miljøene kanskje er de eneste som tar imot disse ungdommene med åpne armer.

Jeg blir trist når jeg tenker på at norske ungdommer ikke opplever at flere står med åpne armer. Og at noen ungdommer synes det er lettere å finne sin plass i et kriminelt miljø enn å delta i fritidsaktiviteter.

Det er vårt felles ansvar å sørge for at fotballaget, sjakkforeningen og gamingklubben står der for ungdommene våre – med åpne armer.

Og da må vi ta innover oss at kontingenter og dyrt utstyr for mange er barrierer. Som gjør at de mange åpne armene som idretten og kulturen representerer, ikke alltid er så åpne som vi skulle ønske.

Derfor håper jeg at kommunene bidrar til et fritidsløft som gjør at barn og unge i lavinntektsfamilier også får mulighet til å delta i fritidsaktiviteter.

I regjering startet vi arbeidet med et fritidskort og utvidet den nasjonale tilskuddsordningen for ferie og fritidsaktiviteter for barn, nettopp for å bidra til det.

***

Så må vi ha tiltak for å få ungdom i jobb. Det er det åttende tiltaket.

Med en jobb får man også inntekt, kollegaer og en opplevelse av at noen har bruk for deg. Da blir behovet for å finne et annet – og kanskje kriminelt – miljø å høre til mindre.

Å finne seg en jobb er i utgangspunktet et ansvar den enkelte selv har. Men jeg vil også si klart og tydelig ifra til arbeidsgivere

i Norge: Dere har et ansvar for å gi folk en sjanse, selv om man kanskje har hull i CVen eller et navn som høres fremmed ut.

Vi skal aldri undervurdere verdien av et inkluderende arbeidsliv.

Den som opplever diskriminering i arbeidslivet, opplever kanskje ikke bare å stå utenfor jobb. Den opplever kanskje å stå på siden av hele samfunnet.

Og det utenforskapet kan være skadelig.

***

Med et par enkle grep kan vi med bruk av statlige og kommunale tiltak få unge i jobb raskere.

Vi må innføre flere «snu i døren»-programmer for de som spør om hjelp fra NAV. Dette er en type programmer som gir tettere oppfølging av unge som faller utenfor. Det kan for eksempel være psykisk helsehjelp kombinert med oppfølging av både skolen og NAV.

Vi må redusere ventetiden for tilbud om arbeidsmarkedstiltak fra NAV. Om lag 90 prosent av de unge fikk et tilbud om arbeidsmarkedstiltak innen åtte uker i 2018 fra NAV. Høyre

ønsker å styrke dette tilbudet og korte ned ventetiden til fem uker.

Og så må vi innføre en oppfølgingsmodell for unge uføre, hvor de som kan bidra mer skal få tettere oppfølging. Dette skal gjelde unge uføre før fylte 30 år.

***

Det niende tiltaket handler om å sikre bedre oppfølging av unge i faresonen.

Vi må sikre **én-til-én-oppfølging** der en fast voksen følger unge i faresonen opp på skolen, hjemme og på fritiden.

En som kan se hele ungdommen og gi veiledning der lærerne, foreldrene og trenerne kanskje bare ser en liten del.

Et godt eksempel på oppfølging er det kommunale samarbeidsprosjektet Gatepuls i Kristiansand.

Målet er å komme i kontakt med, og bygge relasjoner til, utsatte ungdommer.

Tre dager hver uke går ansatte i Gatepuls på steder der ungdom ferdes i hele Kristiansand kommune. Gatepuls møter

ungdommene der de er, og på den måten kan de identifisere hva ungdommene har behov for, bygge relasjoner, og løse de rett sted. De ansatte er folk med forskjellig bakgrunn og kompetanse.

Dette er et godt eksempel på hvordan kommunene kan jobbe for at tilbudet og ungdommene skal finne hverandre.

***

De viktigste forebyggingstiltakene handler om å redusere utenforskapet gjennom skolen, fritidsaktiviteter og jobb – arenaer hvor offentlig sektor og velferdsstaten spiller store og viktige roller.

Det området hvor det er vanskeligst å få til en endring, er hjemme. I familielivet.

Og vi skal heller ikke se bort ifra at problematiske familieforhold og traumatiske opplevelser i oppveksten også kan være en årsak til at noen ungdommer søker seg til – og føler seg hjemme i – kriminelle miljøer.

Det siste tiltaket, handler derfor om å **skjerpe kravene til foreldreinvolvering og sette inn hjelpetiltak i sårbare familier.**

Det første handler om at vi vil vurdere å utvide politiets adgang til å pålegge mindreårige og deres foreldre eller foresatte å møte politiet til samtale for å forbygge ytterligere lovbrudd.

Det andre handler om å sette familier i stand til å være gode omsorgspersoner og rollemodeller for sine barn.

Selv om man kanskje ikke kjenner det norske samfunnet så godt. Eller hvis man sjelden er hjemme fordi man har to jobber for å få endene til å møtes.

Heltene i barnas oppvekst kan ikke være ungdommen som på kriminelt vis har skaffet seg rask bil, fet klokke og dyre klær.

Heltene i barna oppvekst må være familien, fotballspilleren, forskeren, treneren og læreren.

Disse heltene kan spille en stor rolle for små barn.

***

Avslutningsvis har jeg igjen lyst til å ta dere med til Lofsrud på Mortensrud i Søndre Nordstrand.

En bydel og et område som opplever å få mange overskrifter om drap, skyting og lovløse tilstander.

De få som bryter loven, tar oppmerksomheten fra de mange som bidrar positivt til lokalsamfunnet.

De få som gjør feil, skaper overskrifter som er med på å gjøre området enda mer belastende for de mange som gjør alt de kan for å gjøre alt riktig.

Når vi snakker om å forebygge og bekjempe ungdomskriminalitet, snakker vi egentlig om å skape et samfunn med muligheter for alle.

Der alle, også de som bor på Mortensrud, kan leve i frihet og trygghet. Uten kriminalitet og vold. Uten merkelapper og fordommer.

Og der de få som ødelegger for dette både får en tydelig reaksjon, og en ny sjanse til å komme tilbake til samfunnet.

Det er vårt felles ansvar.

Tusen takk for oppmerksomheten.